

KAKO NORDISKA MUSEET ČINI MUZEJ DOSTUPNIM LJUDIMA OŠTEĆENOG VIDA

IM 32 (1-2) 2001.
RIJEČ JE O...
MAIN FEATURE

LENE LANDERBERG* ▫ Nordiska Museet, Stockholm

U Nordiska Museet u Stockholmu, Švedska, tijekom mnogih godina radilo se na problemima otvaranja muzeja hendikepiranim osobama - pogotovo onima oštećenog vida. Stoga nam je zaista drago što smo pozvani i što imamo priliku podijeliti naša iskustva.

Potkraj studenoga 2000. godine bila sam pozvana u Muzej novije povijesti u Ljubljani i u Muzejski dokumentacijski centar u Zagrebu održati predavanje o ovoj temi i pokazati na koji način radimo radionice za osobe oštećenog vida.

U muzeju postoji poseban Odjel za invalidne osobe, na čelu kojega je Anna Hansson, koja je i sama slijepa. Taj je odjel dio Odjela za istraživanje, izlaganje i edukaciju, a cilj mu je učiniti muzej i izložbe dostupnima posjetiteljima-invalidima na razne načine. Cilj nije postavljanje posebnih izložaba za invalide, nego učiniti redovne izložbe dostupnijima. Tijekom godina najviše se pažnje poklanjalo osobama oštećenog vida, koje se, kao što znamo, susreću sa specifičnim problemima u muzejima.

UVOD U NORDISKA MUSEET. Nordiska Museet smješten je na prekrasnome mjestu u centralnom dijelu Stockholma. Arhitekt je sagradio muzej u stilu nordijskog dvorca iz razdoblja renesanse/baroka, inspiriran sličnim zgradama u Danskoj. Velika dvorana, u kojoj su postavljene neke od naših sadašnjih izložaba, dizajnirana je kao mjesto za proslavu glavnih švedskih festivala. Duga 126 metara i široka 24 metra, to je jedna od najvećih dvorana u Švedskoj. Usprkos tome, prvotni je plan bio da bude četiri puta veća nego što je danas. Muzej je dovršen 1907. godine. Pri ulasku u muzej, prva stvar koju posjetitelj može zapaziti je ogromni kip Gustava Vase, rad švedskoga kipara Carla Millesa. Muzej započinje prikazom Švedana od početka Vasine vladavine, 1523. godine.

Nordiska Museet je neovisna zaklada, koju je 1873. godine osnovao Arthur Hazelius, veliki pionir švedskih muzeja. On je isto tako osnovao obližnji Skansen, prvi muzej na otvorenome na svijetu. Hazelius je želio predstaviti široki kulturno-povijesni prikaz Švedske, i do određene mjere i drugih nordijskih zemalja, stoga se

muzej i zove Nordiska Museet, ili Nordijski muzej.

Nordiska Museet pomaže očuvati i oživjeti uspomenu na život i rad u Švedskoj od 16. stoljeća do današnjih dana. Istraživanje, izložbe i program muzeja pružaju priliku za dublje razumijevanje naše povijesti, kao i nove perspektive razvoja društva.

Muzej ima mnoge stalne postavbe:

- *Postavljanje stola*, izložba o hrani i piću, običajima i tradicijama povezanim s obrocima, pogotovo među višom klasom
- Izložba *Nošnje* prikazuje odjeću za vjenčanje, odjeću za korotu, radnu i svakodnevnu odjeću
- *Galerija mode* prikazuje mušku i žensku odjeću iz različitih razdoblja, način na koji se ta odjeća nosila i utjecaj koji je imala na modu
- Izložba *Samijci* prikazuje povijest Samijaca i tradicionalnu samijsku kulturu u sjevernoj Švedskoj
- *Tradicije* je izložba koja prikazuje običaje i naše tradicije, i način na koji ih slavimo
- *Svijet dječje igre* je izložba kojom vodimo djecu negdje u Švedsku prije stotinu godina. Kroz igru mogu kupiti stvari u dućanu, kuhati hranu i otići po drva i vodu. Sve se može dodirnuti, i mogu se isprobati sve moguće vrste alata i pribora.

Naravno, postoje i privremene izložbe, te se trenutno mogu pogledati dvije izložbe pod nazivom *Sportski heroji i Švedska kuhinja*. Broj posjetitelja je oko 250.000 godišnje. Nordiska Museet odgovoran je za ostale muzeje švedske kulturne povijesti i za nordijske, europske i međunarodne kontakte.

ODGOVORNOST MUZEJA I ANNIN ZADATAK. Godine 1974. uvedena je nova švedska kulturna politika, koja je uključivala i izjavu da će se formirati kulturne odredbe, uzimajući u obzir iskustva i potrebe zanemarivanih grupa. Godine 1975. Anna Hansson dobila je zadatak da učini Nordiska Museet dostupnim hendikepiranim osobama, prvenstveno osobama oštećenog vida. Tada je Anna već i sama bila slijepa. Do tada je muzej bio manje-više zatvoreni svijet, barem za osobe oštećenog vida.

sl. 1 Nordiska Museet

Pretisak fotografije iz publikacije: Stavenow-Hidemark, Elisabeth. The Nordiska Museet. Stockholm, 1998.

sl. 2 Anna Hansson je na čelu Odsjeka za invalidne osobe koji je dio Odjela za istraživanje, izlaganje i edukaciju.

Godine 1975. Anna Hansson je dobila zadatak da učini Nordiska Museet dostupnim hendikepiranim osobama, prvenstveno osobama oštećenog vida.

Pretisak fotografije iz publikacije: Hansson. Anna. Kännan, lysna, lära (Breaking through the glass). Stockholm, Nordiska Museet, 1992.

Godine 1976. izvještaj Švedske komisije za hendikepirane pod nazivom "Kultura za sve" naglasio je potrebe i princip financiranja, što je značilo da svaka institucija koja djeluje na polju kulture mora odgovarati za vlastite adaptacije za invalide, kao i za troškove istih. Takve se mjere moraju smatrati obveznim i moraju se financirati bez posebnih priloga. Pozivajući se na taj princip, gotovo svi mogući davatelji priloga odbili su našu molbu za pomoć u razvijanju aktivnosti i pristupa za invalide. Naravno, problem je u tome što su muzeji ovisni o priložima za sve aktivnosti. Tako je manjak novca naš stalan problem.

Ovaj tekst će se prvenstveno baviti problemima koje smo iskusili u pokušajima da napravimo poruke naših izložaba dostupnima, ali, naravno, u staroj zgradi poput naše postojalo je i mnoštvo praktičnih zapreka. Poput mnogih drugih muzeja, Nordiska Museet nije bio građen uzimajući u obzir hendikepirane osobe. Mi se nadamo opsežnijem programu dogradnje, ali u međuvremenu pokušavamo pristup muzeju učiniti lakšim, i pokušavamo se riješiti najvećih opasnosti za ljude oštećenog vida. Kretanje po velikoj površini bez jasnih ciljeva po kojima se može ravnati slično je kao i biti na pučini bez kompasa. Uz pomoć trake grube površine na podu može se označiti put. Isto je tako važno imati propisne ograde na stubištu.

POVIJEST NAŠEG RADA. SRF, Švedska udruga osoba oštećenog vida ima oko 18.000 članova koji su organizirani u 180 mjesnih klubova diljem cijele zemlje. SRF spada u one rijetke udruge koje ne pripadaju velikoj organizaciji koja ima oko 35 različitih podružnica hendikepiranih osoba u Švedskoj. Ta organizacija provodi snažan pritisak u pogledu svih pitanja o ravnopravnosti hendikepiranih osoba u društvu, i ima gotovo pola milijuna članova.

Aktivnosti i predavanja u muzejskom kazalištu. Anna je započela svoj rad time što je posjetila neke od mjesnih klubova udruge SRF. Na sastancima tih klubova držala je predavanja o raznim pitanjima kulturne povijesti. Velika se pažnja poklanjala na reklamiranje tih predavanja, i na predstavljanju ranih tema u novinama na traci i novinama na Brailleovom pismu. Davale su se obavijesti o praktičnim aranžmanima, uključujući i činjenicu da mi osiguravamo osoblje koje će pratiti posjetitelje oštećenog

vida, kao i rampe za invalidska kolica i slično. Još uvijek se koristimo tim načinom reklamiranja naših aktivnosti.

Za osoblje muzeja, ta su predavanja bila prilika za upoznavanje s posebnim potrebama ljudi oštećenog vida. Organizirali su poduku koja se sastojala u praćenju tih ljudi i u davanju uputa. Osoblje je stjecalo praksu u davanju točnih opisa i u govorenju na živahan i izražajan način. To je uvijek važno, ali pogotovo u razgovoru s ljudima koji ne mogu vidjeti. Osoblje je naučilo izbjegavati pokazivanje rukom, korištenje izraza "kao ovo" ili "kao ono". Isto tako, naučili su da je sasvim u redu koristiti riječ "vidjeti", i da je većina slijepih ljudi vrlo zainteresirana za boje. Uskoro su spoznali da su ljudi oštećenog vida neuobičajeno zainteresirani i budni posjetitelji. Oni koji su ranije mogli vidjeti potaknuti su aktivacijom vizualne memorije, a oni koji nikada nisu vidjeli uz pomoć predmeta dobivaju opipljivi primjer fenomena koji su im ranije bili apstraktni.

Obilasci izložaba s vodičem. Godine 1976. izvještaj Švedske komisije za hendikepirane "Kultura za sve" naglasio je definitivno pravo hendikepiranih osoba da iskuse iste kulturne aktivnosti kao i drugi. Za muzeje to znači da se stalni postavi i drugi rad za dobrobit javnosti moraju učiniti dostupnima hendikepiranim osobama. U Nordiska Museet odlučili smo napustiti posebne aranžmane koje smo isprobali putem predavanja, i odvesti posjetitelje u galerije. Naš je cilj bio ne samo pokazati galerije izložaba ljudima oštećenog vida, nego i steći iskustvo i skupiti informacije za buduće obrazovne aktivnosti, kao i za postavljanje novih izložaba. Od tada muzej redovno organizira posebne obilaske s muzejskim učiteljima. Tijekom tih obilazaka posjetitelji mogu dotaknuti izložene predmete i diskutirati o njima.

Isto tako, organiziramo posebne obilaske za slijepe i gluhe osobe. U Švedskoj ima otprilike 1400 osoba koje

su i gluhe i slijepe, a 50 % njih imaju tako ozbiljna oštećenja vida i sluha da ovise o opipu da bi uopće mogli primati informacije o svijetu oko sebe. Oni komuniciraju sa svijetom oko sebe uz pomoć posebnih tumača koji koriste jezik znakova dodirrom ruke. Muzejski učitelji moraju prilagoditi svoj govor, tako da tumači mogu znakovima prenijeti ono što je rečeno. Izloženi predmeti detaljno su opisani, i proslijeđuju se uokolo, tako da svi u grupi imaju priliku dotaknuti ih.

Svaka izložba otvorena je za obilaske s vodičem za osobe oštećenog vida, ali tijekom godina naučili smo neke stvari:

- mora se napraviti jako puno priprema, puno više nego za običnu grupu posjetitelja
- grupa ne smije biti prevelika
- osim vodiča, neophodno je imati dodatno osoblje pri ruci
- uloga komunikatora iznimno je važna. Vješti vodič mora znati tako dobro objašnjavati da slušači sve vide u mislima
- govorni dio mora biti kombiniran s osjetilnim iskustvom dodira, a originalni predmeti su najbolji za tu svrhu.

TAKTILNI (OPIPNI) RELJEFI. Određena tematska područja i veze je teže objasniti nego druge, na primjer tekstil i druge krhke materijale, koji se mogu pokazivati samo preko stakla. Stoga smo počeli proizvoditi termoformne reljefe. Taktilni reljefi dobivaju se stavljanjem zagrijane plastične folije na kalup. Prednost ove metode je ta što je lagano umnožiti reljefe, tako da svaki član grupe može dobiti svoj vlastiti taktilni reljef. Prvi su reljefi bili vrlo plosnati, jer su kalupi bili napravljeni od kartona. Oni su davali samo obris predmeta. No, kada je Ingeborg Borgenstierna došla raditi s Annom Hansson 1981. godine, uskoro je razvila novu metodu. Imala je sreću što je naišla na plastelinsku glinu koja se lako oblikuje i učvršćuje u kuhinjskoj pećnici. Kalupi napravljeni od ove posebne gline omogućili su nam da puno bolje opišemo detalje. Reljefi su visoki, plastični i bogati detaljima - kao male skulpture.

Alat za njihovu izradu je običan džepni nožić, par drvenih pribadača i oštri nož. Kalupi se tada peku u kuhinjskoj peći na temperaturi od 130 stupnjeva C da bi otvrdnuli, a tada se može nastaviti rad s oštrim nožem i brusnim papirom. Kalupe šaljemo izvan muzeja na stavljanje plastike i vakumiranje. Ta metoda naziva se termoformiranje. Do sada smo napravili taktilne reljefe za oko 200 nošnji iz naše zbirke. Žena koja pleše iz 1920. godine napravljena je u profilu. Najčešće su nam draži frontalni položaji jer su manje zbunjujući i omogućavaju veću koncentraciju na samu nošnju, ali kod žene koja pleše nismo željeli naglasiti ni haljinu ni detalje, nego stav figure i njeno kretanje, koje odražava nešto iz posebnog života u tom razdoblju.

Taktilni reljefi pomažu pri koncentriranju na slušanje. To je vrlo slično situaciji u kojoj gledate - ili dodirujete - pravi izloženi predmet. Isto tako, oni olakšavaju korisniku pamćenje onog što je rečeno kasnije. Mi ih obično nazivamo "predmetima koji se koriste kao početna točka za govorenje". Svi pravi predmeti u izravnom doživljaju opipa koje najavljuje tumač daju posebno razumijevanje i neće biti zaboravljeni. Imamo mnogo različitih vrsta taktilnih reljefa, i to ne samo predmeta, već i situacija i tehnika izgradnje. Taktilni reljefi isto se tako bave situacijama i događajima, ali važno je izostaviti sve nepotrebne detalje, da bi se izbjegle teškoće pri tumačenju. Njima se mogu prikazati čak i različite faze u izgradnji drvene kuće. Da bi se olakšalo tumačenje ove vrste reljefa, nužna je dodatna verbalna ili pisana informacija. U stvari, to je točno za sve vrste taktilnih reljefa.

SPONTANI POSJETI. Muzej već mnogo godina organizira obilaske s vodičem za osobe oštećenog vida. Grupe osoba s oštećenim vidom uvijek su dobro došle na obilazak, i ponekad reklamiramo obilaske s vodičem u časopisima snimljenim na kasetu za potrebe osoba s oštećenim vidom. Na svakom obilasku pokušavamo predstaviti predmete ili makete koje posjetitelji mogu dotaknuti, i isto tako koristimo naše reljefe glavnih predmeta. Ništa se ne može usporediti s izravnim doživljajem, kada netko govori i oživljava izložene predmete. Ali, obilasci s vodičem znače da se u muzej mora doći u određeno vrijeme, na određeni dan, na određenu izložbu. Ako se pojavite na vlastitu inicijativu, ovisite o svojoj pratnji da vam čitaju i objašnjavaju. Dugo smo se borili s problemom kako učiniti izložbe stalno dostupnima ljudima s oštećenim vidom. Kako uspjeti u tome da ljudi koji vide i oni koji imaju oštećeni vid imaju šansu doživjeti izložbu na jednaki način?

Touch wood (Drvo koje se može dodirnuti) - potpuna izložba za hendikepirane osobe. U povodu Međunarodne godine hendikepiranih osoba, 1981., Nordiska Museet postavio je potpunu izložbu za hendikepirane osobe pod nazivom Touch Wood. Na toj izložbi iskoristili smo znanje i iskustvo koje smo stekli tijekom prethodnih godina. Oblik paviljona s posebnim podovima i krovom odabran je da bi proizveo dobru akustičku atmosferu i da bi se isključila ometajuća buka, zbog posjetitelja s oštećenim sluhom. Paviljon je bio osmerokutan. Šest različitih tehnika za rad s drvom je prikazano, svaka na svom zidu. Metoda prikaza bila je jedinstvena na cijeloj izložbi, uz korištenje grafičkih panela, staklenih vitrina i povišenog prostora s predmetima koji su se mogli dodirnuti. Rukohvati uzduž zidova pomagali su osobama s oštećenim vidom u orijentaciji. Na unutrašnjem dijelu rukohvata nalazila se uska polica s ispisanim opisima izložaka, koja se protezala uz panele i vitrine za snalaženje. Predmeti su bili izloženi na matiranoj bijeloj podlozi, što je pružalo

sl. 3 Ingeborg Borgenstierna u Muzejskom dokumentacijskom centru u studenome 2000. godine prije polaska u Muzej grada Zagreba gdje je održala predavanje i radionicu pod nazivom "Rad u muzeju sa osobama oštećenog vida".

Fototeka Muzejskog dokumentacijskog centra, Zagreb; Snimila: Tončika Cukrov

dobar kontrast tamnijim bojama drva.

Na polici su se nalazili natpisi o izlošcima na pismu za slijepce i ispisani velikim slovima. Da bi se još više olakšalo čitanje osobama slabijeg vida, ta velika slova bila su učvršćena na ploče koje su se mogle podizati i prilagoditi visini i potrebama svakog posjetitelja. Povećala su bila pričvršćena na rukohvat. Izdržljiva priroda drva omogućila je muzeju izlaganje više originalnih predmeta koji se mogu dotaknuti.

Osobe u invalidskim kolicima lako su se mogle približiti grafičkim panelima i vitrinama, ispod kojih su ostavljena udubljenja za koljena i donji dio kolica. Oznake predmeta i ilustracije bile su smještene tako da se mogu dobro vidjeti i iz sjedećeg položaja.

Prilagodba redovnih izložaba. Touch Wood bio je važan korak u našem radu, i trebali smo definirati naše probleme i pronaći rješenja. Ali naš cilj nije bio postavljati posebne izložbe za hendikepirane. Željeli smo prilagoditi redovne izložbe tako da ih svi mogu doživjeti.

Mnogi ljudi sa slabim vidom, kao i većina osoba s oštećenim vidom trebali bi biti u stanju snalaziti se sami u galerijama ako im se omogući dobro osvjetljenje i kombinacija boja, kao i pravilno konstruirane i dobro smještene upute.

Opis napisan na pleksistaklu i pričvršćen na staklo teško se čita na pozadini koja nije jednobojna. Isto tako, dolazi do odraza na staklu koji otežavaju čitanje.

Prije nego što smo preuredili *Galeriju mode* u Nordijskome muzeju 1989. godine, imali smo natpise ispod stakla koji su bili neprikladno smještene, samo

nekoliko centimetara iznad poda. Od tada pokušavamo izbjeći takve pogreške. Za posve slijepce posjetitelje postavili smo stalne taktilne reljefe, tako da su im mnoge naše izložbe postale dostupnije. U Galeriji mode postoji policica s 16 promjenjivih termoformnih reljefa u sobi za proučavanje. Tu su predstavljeni razni povijesni kostimi. Taktilni reljefi mogu se podići, a na njihovoj stražnjoj strani nalazi se opis napisan velikim slovima za one sa slabijim vidom. Pismo za slijepce dostupno je na papiru postavljenom ispod reljefa. Ti reljefi i pismo za slijepce uvijek se moraju postaviti na ravnu podlogu, ili, kao ovdje, pod određenim kutom. Ako su postavljeni okomito, teško ih je čitati.

U drugom dijelu *Galerije mode* taktilni reljefi izloženih nošnji smješteni su pored svake vitrine. Najbolji način je postaviti taktilne reljefe pored originalnih predmeta, kao ovdje. Prije nekoliko godina ovdje smo ugradili snimljene informacije, koje su opisivale nošnje i njihov kulturni kontekst. Pritiskom na dugme pored reljefa moglo se poslušati te informacije.

Ponekad isto tako koristimo modele pored izloška, posebno za osobe s oštećenim vidom. Kulturne granice Švedske pokazane su na ogromnoj karti na zidu na jednoj od ovih izložaba. Nema dovoljno mjesta da bi se svi detalji stavili na kartu koja je napravljena kao taktilni reljef, pa je bolje smanjiti neke detalje i reći posjetiteljima da je tako napravljeno.

Naravno, dobro je imati sobu u koju se može ući. Rekonstrukcija blagovaonice iz doma umjetnika Carla Larssona s prijelaza stoljeća postala je dio ove suvremene izložbe. Na taj način čak i osobe s oštećenim vidom mogu iskusiti ideje za opremanje doma koje su u to

doba bile nove u Švedskoj.

VODIČ KROZ GALERIJU - NA RAVNOPRAVNOJ OSNOVI.

Taktilni reljefi i pismo za slijepce nisu dovoljni za neke izložbe. Taktilne reljefe treba objasniti, a ima puno slijepih osoba koje ne znaju Brailleovo pismo, koje je prikladno samo za kraće tekstove. Kao što sam već rekla, dugo smo se borili s problemom kako izložbe učiniti stalno dostupnima za osobe s oštećenim vidom. Zahvaljujući Vodiču kroz galeriju, sada smo za korak bliže rješenju.

Otkriće Vodiča kroz galeriju. Prvi smo put saznali za Vodič kroz galeriju na konferenciji o multimedijalnosti u muzejima koja se održavala u SAD-u u jesen 1995. godine. Jednostavna i briljantna ideja. Mali, prijenosni CD rekorder s tipkovnicom u koju se unesu brojevi pokazani na predmetima ili vitrinama, koji daju informacije o tome što je prikazano pred vama. U zimu 1996. godine spremali smo se za otvorenje izložbe *Novi život - Nova zemlja o migracijama*, i odlučili smo testirati Vodič kroz galeriju na toj izložbi. Na otvorenju izložbe imali smo 10 CD rekordera i informacije o 57 izložaka za osobe s oštećenim vidom. Da bi poslušali sve informacije, trebalo bi im oko sat vremena. Pozvali smo ljude da iskušaju opremu i bili smo više nego zadovoljni s idejom, ali oni su nam dali nekoliko dobrih ideja za poboljšanje. Prije zatvaranja izložbe uvidjeli smo da bi Vodič kroz galeriju bio savršen za još jednu grupu posjetitelja s posebnim potrebama, naime za turiste koji ne mogu čitati tekstove na švedskom, pa smo napravili verziju na engleskom za sljedeće ljeto. Isto tako, shvatili smo da naši posjetitelji mogu imati koristi od ovog načina rada na sljedeći način:

- obilasci s vodičem mogu se ponuditi u bilo koje doba
- posjetitelji mogu slušati informacije po onom redu koji žele, i onoliko dugo koliko žele
- Vodič nudi opći pregled izložbe i pomaže pri pronalaženju određenih izložaka
- možemo koristiti zanimljive pripovjedače
- možemo koristiti više zvučnih ilustracija izložaba
- izbjegavamo problem različitih jezika znakova.

Danas, Vodič kroz galeriju koristi se za tri naše stalne izložbe, i obično za trenutno postavljenu izložbu.

sl. 4 Radionica "Rad u muzeju sa osobama oštećenog vida" koju je vodila Ingeborg Borgenstierna. Fototeka Muzejskog dokumentacijskog centra, Zagreb; Snimila: Tončika Cukrov

sl. 5 Polaznici radionice upoznaju se s termofornim reljefima. Fototeka Muzejskog dokumentacijskog centra, Zagreb; Snimila: Tončika Cukrov

Dostupan je na švedskom, engleskom i njemačkom jeziku, i uvijek sadržava posebnu verziju za osobe s oštećenim vidom. Vodič kroz galeriju može iznajmiti svaki posjetitelj muzeja bez novčane naknade, i imamo između 200 i 400 CD rekordera, ovisno o broju posjetitelja.

Kako funkcionira Vodič kroz galeriju? Znakovi s brojevima postavljeni su pored izložaka ili vitrina na izložbi. Posjetitelji mogu unijeti broj izložaka koji ih zanima i tada čuju što je izloženo, često uz popratne zvukove. Sada ćemo poslušati jedan od brojeva s naše izložbe *Postavljanje stola*. Ovo nije verzija za osobe s oštećenim vidom, jer takva je samo na švedskom (zvučna ilustracija).

Vodič kroz galeriju kreiran je za potrebe umjetničkih muzeja i koristi se u mnogim muzejima diljem svijeta. Nije bio kreiran za osobe s oštećenim vidom, ali odlično koristi i toj grupi:

- osobe s oštećenim vidom više ne moraju dolaziti na organizirane obilaske s vodičem
- dobivaju iste informacije kao i osobe koje vide
- mogu dotaknuti taktilne reljefe i druge taktilne znakove ili predmete

Vodič kroz galeriju koristan je i za velike grupe osoba koje djelomično vide, i koje se mogu snalaziti u svakodnevnom životu bez većih teškoća, ali koje imaju problema u čitanju tekstova pod lošim osvjetljenjem ili onih koji su napisani malim slovima. Isto tako vjerujemo da je Vodič kroz galeriju koristan za osobe s drugim poremećajima, kao što je disleksija. Osim toga, imali smo posjetitelja s oštećenim sluhom koji su uspjeli spojiti svoje slušne aparate na sustav, i oni su nam rekli da cijeli sustav dobro funkcionira.

Pisanje scenarija. Sami radimo scenarije, i sve se snima u studiju u Stockholmu. Pisanje scenarija za osobe s oštećenim vidom očigledno je drukčije od drugih vrsta pisanja. Lena Landberg, koja je zadužena za Vodič kroz galeriju, obično prvo napiše obični scenarij. Ona razgovara s ljudima koji su zaduženi za sadržaj izložbe o tome koje vitrine ili izložke bi trebalo naglasiti. Njihovi tekstovi temelj su za scenarij. Dok radi na scenariju, ona isto tako odabire glazbu i glasove. Anna i Lena obično zajedno iščitavaju materijale. Tada Anna i Ingeborg Borgenstierna, koja izrađuje reljefe, slijede istu proceduru,

